

АНОТАЦІЯ

Артюхова Л. Я. Еволюція вокального стилю бароко та його відображення в українській концертно-виконавській практиці XXI століття. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту на здобуття творчого ступеня доктора мистецтв за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» (галузь знань 02 «Культура і мистецтво»). – Національна музична академія України імені П. І. Чайковського, Міністерство культури та інформаційної політики України, Київ, 2023.

Зміст анотації. Процес інтеграції українського вокального виконавства у світове музичне мистецтво має інтенсивний характер і сприяє розвитку засад сучасної методики співу. За рахунок осмислення актуальних виконавських традицій на українській сцені з'являються нові мистецькі практики, змінюються підходи до трактування усталених видів вокальної діяльності. Впровадження нової традиційності з особливою активністю відбувається у галузі виконання старовинної вокальної музики, створеної у період доби бароко. Вокальна спадщина вказаного періоду займає значний відсоток у репертуарі українських співаків, а на сучасній концертній сцені з'являються виконавці, які присвятили свій творчий шлях виключно популяризації барокової музики. Здійснюється й активний пошук манер виконання, максимально стилістично наближених до історично достовірної манери співу, складеної у добу Бароко.

Наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту полягає в теоретичному осмисленні процесу еволюції вокального стилю бароко, виникнення сучасних підходів до виконання барокової музики українськими співаками, аналізі відповідних вокальних практик, що здійснюється з метою

розробки засад сучасної методики роботи над старовинними творами у класі сольного співу.

Теоретична і практична складові творчого мистецького проєкту у сукупності є спрямованими на комплексне розкриття деталей процесу побудови виконавських інтерпретаційних версій старовинних творів із залученням актуальних різновидів вокальної техніки, що включає й реставрацію окремих елементів старовинного бельканто.

З цією метою у роботі детально аналізується еволюція барокового вокального стилю, здійснюється періодизація процесу його розвитку, що включає чотири форми, які різняться за розвитком вокальної техніки та виконавськими традиціями. Зокрема, ми виділяємо ранньобарокову модель співу (кінець XVI століття – друга третина XVII століття), кристалізовану у творчості К. Монтеверді на основі переосмислення співацьких традицій італійських шкіл кінця XVI століття, в основі якої лежав принцип декламаційності, превалювання чітко артикульованого слова над кантиленністю. Наступною вокально-технічною формою у нашому дослідженні виступає французька барокова модель (друга половина XVII століття – перша половина XVIII століття) – формування якої відбулося на основі синтезу ранньобарокової співацької техніки з народно-побутовою, що розвивалася на території Франції. В той же період на території Італії склалася традиція *bel canto*, виражена у комплексно сформованій методології вокальних навичок, яка дозволила у короткий термін розвинути мистецтво співу та природу людського голосу до надзвичайно віртуозних форм. Нарешті, твори пізньобарокового періоду (середина XVIII століття) демонструють передумови до формування нового типу вокальної техніки, що розвиває традиції *bel canto*, проте базується на кантиленному звуковидобуванні,

уможливило застосування трьох регістрів голосу у жінок та грудно-черевне дихання.

Процес впровадження в концертну практику вокальної барокової музики на сцені триває понад сто років і має усталені традиції, адже тенденція до відновлення цього історичного музичного пласта з'явилася на початку ХХ століття, коли було заново відкрито музику Й. С. Баха та Г. Ф. Генделя. Інструментальні твори, а пізніше й вокальні опуси цих композиторів швидко увійшли до репертуару музикантів і в останній третині ХХ століття дали поштовх до пошуків у сфері реставрації характеру самого старовинного звучання. Таким чином в музичній практиці склалося декілька основних підходів до інтерпретування старовинної музики, кожен з яких відрізняється за сутністю та комплексами виражальних засобів. Ми класифікуємо їх як *академічний* – сформований на основі виконавських традицій ХХ століття та *автентичний* – спрямований на відновлення на практиці старовинних барокових звукових ідеалів. Аналіз масиву виконавських версій дозволив виділити і *синтезований* тип інтерпретування старовинної музики, в якому поєднуються засоби виконавської виразності, що виникли і були поширені у різні періоди розвитку вокальної техніки.

Застосування даної типології у процесі дослідження традицій виконання барокової музики в Україні продемонструвало, що наприкінці ХХ століття більш поширеним був академічний тип виконання. Натомість в останнє десятиріччя починає розвиватися і автентичний тип інтерпретування старовинної музики. Здійснений аналіз виконавських версій, що його репрезентують, дозволив виокремити та дослідити щонайменше три різні технологічні моделі засобів вокальної виразності, застосовуваних співаками під час виконавсько-стильової реконструкції вокальних творів бароко різних періодів. Це – ранньобарокова вокально-технічна модель, виконавська модель

«класичного» бароко та відповідний комплекс виражальних засобів, що відтворює виконавську форму пізньобарокового періоду.

Даний підхід виявився й ефективним інструментом аналізу самого процесу стильової реконструкції барокових творів у практиці сучасних співаків. Усвідомлення способів відтворення вокальних традицій дозволило побудувати в межах практичної складової творчого мистецького проєкту серію виконавських версій старовинних творів синтезованого типу шляхом застосування окремих елементів барокових виконавських технік на основі превалювання академічного підходу до звукоутворення. Зокрема, під час побудови виконавської версії твору К. Монтеверді увага приділялася відтворенню принципу декламаційності, підкресленню артикуляційного начала відповідно до традицій ранньобарокової техніки співу; у роботі над інтерпретаційною версією арії А. Кампра нами було використано елементи орнаментики, притаманні французькій бароковій моделі співу. У ряді творів А. Скарлатті, А. Лотті, К. Ф. Поллароло та А. Кальдара, які відносяться до періоду «класичного» бароко, ми частково реставрували елементи старовинних способів голосотворення та дихання; у творах Г. Ф. Генделя, Н. Порпори та Дж. Б. Перголезі застосували академічний підхід, трактуючи тексти творів у традиціях, притаманних театру пізньої доби.

Ключові слова: вокально-виконавське мистецтво, вокальна методика, традиції виконання барокової музики, історично інформоване виконавство, інтерпретаційна модель, виконавська версія, академічний, автентичний та синтезований типи інтерпретування барокової музики.

SUMMARY

Artiukhova L. The evolution of the Baroque vocal style and its reflection in the Ukrainian concert performance practice of the 21st century.

Scientific substantiation of the creative art project for the degree of Doctor of Arts in the specialty 025 “Musical Art” (field of study 02 “Culture and Arts”). – National Music Academy of Ukraine named by P. I Tchaikovsky, Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine, Kyiv, 2023.

Summary content. The process of integration of Ukrainian vocal performance into world music art has an intensive nature and contributes to the development of the foundations of modern singing techniques. Due to the understanding of current performance traditions, new artistic practices appear on the Ukrainian stage, and approaches to the interpretation of established types of vocal activity are changing. The introduction of new traditionalism is particularly active in the field of performance of ancient vocal music created during the Baroque period. The vocal heritage of the specified period occupies a significant percentage in the repertoire of Ukrainian singers, and on the modern concert stage there are performers who have dedicated their career exclusively to the popularization of baroque music. There is also an active search for performance manners that are stylistically as close as possible to the historically reliable manner of singing composed in the Baroque era.

The scientific justification of the creative art project consists in the theoretical understanding of the process of evolution of the baroque vocal style, the emergence of modern approaches to the performance of baroque music by Ukrainian singers, the analysis of relevant vocal practices, which is carried out with the aim of developing the basics of modern methods of working on ancient works in the class of solo singing.

The theoretical and practical components of the creative art project as a whole are aimed at the comprehensive disclosure of the details of the process of building performance interpretive versions of ancient works with the involvement of current varieties of vocal technique, which also includes the restoration of individual

elements of ancient bel canto.

For this purpose, the work analyzes in detail the evolution of the baroque vocal style, periodization of the process of its development, which includes four forms that differ in the development of vocal technique and performing traditions. In particular, we highlight the early baroque model of singing (the end of the 16th century – the second third of the 17th century), crystallized in the work of K. Monteverdi based on the reinterpretation of the singing traditions of the Italian schools of the end of the 16th century, which was based on the principle of declamation, the predominance of clearly articulated words over cantilence. The next vocal and technical form in our study is the French baroque model (second half of the 17th century – first half of the 18th century) – the formation of which took place on the basis of the synthesis of early baroque singing technique with the folk and household technique that developed in France. In the same period, the bel canto tradition developed on the territory of Italy, expressed in a complex methodology of vocal skills, which allowed to develop the art of singing and the nature of the human voice to extremely virtuosic forms in a short period of time. Finally, the works of the late baroque period (mid-18th century) demonstrate the prerequisites for the formation of a new type of vocal technique, which develops the bel canto tradition, but is based on cantile sound production, enables the use of three voice registers in women and chest-abdominal breathing.

The process of introducing vocal baroque music into concert practice on stage has been going on for over a hundred years and has established traditions, because the tendency to restore this historical musical layer appeared at the beginning of the 20th century, when the music of J. S. Bach and G. F. Handel. Instrumental works, and later vocal opus of these composers quickly entered the repertoire of musicians and in the last third of the 20th century gave impetus to searches in the field of restoration of the character of the ancient sound itself. In this way, several basic

approaches to the interpretation of ancient music have developed in musical practice, each of which differs in essence and sets of expressive means. We classify them as academic – formed on the basis of performing traditions of the 20th century, and authentic – aimed at restoring in practice the old baroque sound ideals. The analysis of the array of performance versions made it possible to identify a synthesized type of interpretation of early music, which combines the means of performance expressiveness that arose and were widespread in different periods of the development of vocal technique.

The application of this typology in the process of researching the traditions of performing baroque music in Ukraine demonstrated that at the end of the 20th century, the academic type of performance was more common. Instead, in the last decade, an authentic type of interpretation of early music began to develop. The performed analysis of the performance versions representing it made it possible to single out and investigate at least three different technological models of means of vocal expressiveness used by singers during the performance-stylistic reconstruction of baroque vocal works of different periods. This is an early baroque vocal and technical model, a performance model of “classical” baroque and a corresponding set of expressive means that reproduces the performance form of the late baroque period.

This approach turned out to be an effective tool for analyzing the very process of stylistic reconstruction of baroque works in the practice of modern singers. Awareness of the methods of reproduction of vocal traditions allowed to build within the practical component of the creative art project a series of performance versions of ancient works of the synthesized type by applying individual elements of baroque performance techniques based on the prevailing academic approach to sound creation. In particular, during the construction of the performance version of K. Monteverdi’s work, attention was paid to the reproduction of the principle of

declamation, emphasizing the principle of articulation in accordance with the traditions of the early baroque singing technique; in the work on the interpretive version of A. Campra's aria, we used elements of ornamentation characteristic of the French baroque singing model. In a number of works by A. Scarlatti, A. Lotti, C. F. Pollaro and A. Caldara, which belong to the period of "classical" baroque, we have partially restored elements of ancient ways of voice production and breathing; in the works of G. F. Handel, N. Porpora and G. B. Pergolesi, they applied an academic approach, interpreting the texts of the works in the traditions inherent in the theater of the late period.

Key words: vocal performance art, vocal technique, traditions of baroque music performance, historically informed performance, interpretation model, performance version, academic, authentic and synthesized types of interpretation of baroque music.

Список опублікованих праць за темою роботи

1. Артюхова Л. Я. Реконструкція технологічних моделей автентичного типу виконання творів доби Бароко // *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені І. Франка / ред.-упор. М. Пантюк, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря. Дрогобич : Гельветика, 2022. Вип. 56. С. 32–39.

2. Артюхова Л. Я. Вокальна музика бароко у репертуарі сучасних українських співаків: актуальні тенденції та перспективи розвитку // *Актуальні питання гуманітарних наук*: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені І. Франка / ред.-упор. М. Пантюк, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря. Дрогобич : Гельветика, 2023. Вип. 59. С. 43-48.

Інформація про апробацію результатів дослідження

Наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту обговорено на засіданнях кафедри камерного співу. Матеріали дослідження викладено в доповідях на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях:

01.10.2022 – «Відтворення історичних моделей виконання вокальної музики Бароко на сучасній сцені: теорія, технологія, практика». *Слухач у смисловому просторі музичного твору*. XXI-та науково-практична конференція Українського товариства аналізу музики. Київ, НМАУ імені П. І. Чайковського, 2022;

16.12.2022 – «Українські співаки – виконавці барокового репертуару». *Виконавські та педагогічні традиції української вокальної школи в контексті розвитку міжнародних зв'язків*. IX-та Міжнародна науково-практична онлайн-конференції «Мистецькі родини (ювілейні дати)». Київ, НМАУ імені П. І. Чайковського, 2022;

20-21.05.2023 – «Вокально-виконавське мистецтво доби Бароко у XXI столітті». *Мистецтво та наука в сучасному глобалізованому просторі*. IV Міжнародна науково-творча конференція. Харків, ХНУМ імені І. П. Котляревського, Рада молодих вчених ХНУМ імені І. П. Котляревського 2023.